

TUDOMÁNYOS DISZKURZUSOK VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

SZERVEZŐK:

***-VAJDASÁGI MAGYAR AKADÉMIAI
TANÁCS***

***-MTA MAGYAR TUDOMÁNYOSSÁG
KÜLFÖLDÖN ELNÖKI BIZOTTSÁG***

SZABADKA, 2013. ÁPR. 13.

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

***MULTIKULTURALIZMUS ÉS
INTERKULTURALIZMUS - KÉT ÉS
TÖBBNYELVŰSÉG A VAJDASÁGBAN***

GÖNCZ LAJOS

**Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Pszichológia Tanszék -**

Vajdasági Tudományos és Művészeti Akadémia

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

Gondolatmenet:

1. Fogalmak-fogalom párok meghatározása
2. Tételek, magyarázatok, indoklások
3. Kapcsolatuk a vajdasági (külhoni) magyarság nyelvi helyzetével és oktatási gyakorlatával
4. Irányelvek - teendők

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

- Tudóstalálkozó → tudományos érvek, polémiák

.....

1. Multikulturalizmus, interkulturalizmus

-Multikulturális= kulturális és/ vagy nemzeti sokszínűség

-Multikulturalizmus=olyan heterogén környezetre utaló fogalom, amelyben több etnikai csoport egyazon lélettéren osztozik és mindegyiknek megadatott,

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

hogy a saját identitását (nyelvét, hagyományait, vallását, intézményeit=kultúráját) őrizze és továbbfejlessze.

Interkulturalizmus = a csoportok egymással, ne egymás mellett éljenek, megtermékenyítően ösztönözve egymás fejlődését.

Pluralizmus elfogadása: képviselői a különböző kultúrákat és azok legfontosabb hordozóit, a **nyelveket erőforrásként**, a

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

nyelvhasználatot jogként értelmezik.

Fontos célok: (nyelvi helyzetre vonatkozóan):

- a. **Minél több nyelv megőrzése (beleértve a regionális nyelveket is)**

Indoklás:

- A nyelvekben van kódolva, hogyan őrizhető meg az állat és növényvilág sokfélesége (biodiverzitás), a bolygónkon való túlélés feltétele, és a kulturális sokszínűség

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

(a kettő kapcsolatáról kialakult nézetek,
tudományos érvek)

- Az uniformitás hátrány, a többnyelvűség, amelynek jellemzője a kreativitás, új ötleteket generáló tőke
- A többnyelvűség hosszú távon nagy előnyöket biztosít azoknak a közösségeknek, amelyek a nyelvi pluralitást ápolják

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

Fontos célok: (oktatási gyakorlatra vonatkozóan):

- b. Hozzáadó nyelvoktatás szorgalmazása: a nyelveket nem a családi nyelv rovására kell tanulni, hanem az anyanyelvhez hozzáadva a másod vagy a harmadnyelvi készségeket.**

(Európai elvárás: legalább 3+ nyelv ismerete)

Indoklás:

-hozzájárul az ún. hozzáadó kétnyelvűségi helyzet kialakulásához-tudományos bizonyítékok

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

- tudományos bizonyítékok ennek ösztönző hatásáról az emberi adottságok teljesebb kibontakozására (kognitív funkciók, kívánatos személyiségjegyek)
- a meglévő nyelvek megőrzésébe és minél több nyelv tanulásába való befektetés gazdaságilag (is) kifizetődő.

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

A vázolt módon értelmelmezett multikulturalizmus és interkulturalizmus összhangban van a vajdasági (külhoni) magyarság érdekeivel

Teendők: minél következetesebben kiállni az elvek gyakorlatba való átültetése mellett, érvekkel reagálni a pluralista nézetek bírálataira.

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

A pluralizmus elutasítóinak érvei:

1. Nem érdemes sopánkodni a nyelvi és kulturális sokféleség pusztulásán -nyelvi dolgokba tudatosan beavatkozni nem szükséges, merthogy nem is lehetséges.

Ugyanis: a nyelvek és kultúrák természetes jelenségek, amelyek megszületnek, fejlődnek, virágoznak és eltűnnek → pl. a nyelvcseré a környezeti változásokra adott adaptív válasz, a nyelvi magatartás pedig

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

profitvezérelt magatartás: csak azok a nyelvek maradnak meg, amelyeknek piaci értékük van

**(tanuláspszichológiai ismeretekkel ez elfogadható szinten meg is magyarázható
Ha az – elfogadhatatlan - társadalmi diszkriminációt figyelmen kívül hagyjuk!)**

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

**A pluralizmust elutasítók táborának érvei
ellentmondanak a vajdasági (külhoni)
magyarság érdekeinek**

Miért:

- a) Elfogadják az asszimilációt**
- b) Elfogadják a nyelvcserét/nyelvvesztést-**

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

mert szerintük:

-az anyanyelv és a másodnyelv csak mennyiségileg különböznek, a nyelv nem szerves része a nemzeti identitásnak

Viszont más, tudományosan is számos kutatás eredményeivel harmonizáló vélemény:

Az anyanyelv (családi nyelv) jóval több egyszerű kommunikációs eszköznél, rendszerint erős érzelmek kötődnek hozzá, identitásformáló hatása megkérdőjelezhetetlen

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

A másodnyelv szerepe szerényebb: sokan csak praktikus eszköznek tekintik

c) Az oktatásban inkább a felcserélő oktatást (másodnyelvű vagy átirányító oktatást preferálják, esetleg a két tannyelvű oktatást) nem az anyanyelv-megőrző programokat) → esélyegyenlőség →

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

→de kérdezhethetnénk: vajon a társadalmi igazságosság csak a lehetőségek azonosságában van, vagy az eredmény azonossága is szükségeltetik?

Vannak megszívlelendő bírázataik is, pl.

jogos a kérdésük: a nyelveket kell e megmenteni, vagy a beszélőiket? (A nyelvek megtartása mellett érvelni nem elegendő, a beszélőknek megfelelő gazdasági feltételeket is teremteni kell)

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

Az elmondottakból leszűrhető:

Egy társadalom intézményeinek működése nagy mértékben függ attól, hogy a vázolt hozzáállások melyikét részesíti előnyben az államalakulat. Szerbia elvben a kultúrák és nyelvek pluralizmusát hirdeti, bár a gyakorlati megvalósítás nem mindig zökkenőmentes.

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

∞ Következtetés:

A kisebbségi létnek, számos hátránya ellenére, azért vannak jó oldalai is (pl. betekintést nyújt más kultúrákba, környezetnyelvek elsajátítására teremt feltételeket, megtanít: elfogadni a másságot, toleránsabbá válni, egyes kognitív képességeket teljesebben felfejleszteni, stb.) és nem szabad feladni a reményt, hogy ezek a potenciális lehetőségek a jövőben csak gyarapodnak. Ennek vannak kitapintható jegyei is.

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2013

Remény nélkül élni nehéz, talán nem is érdemes, mert a reménytelen emberek viselkedésében halmozottan jelentkeznek önkárosító vagy mások ellen irányuló agresszív aktusok. Törekedni kell (kitartó munkával, véleményformáló kiállással, személyes példamutatással a kirekesztés bármely formája ellen) olyan helyzetek létrehozására amelyekhez nem kapcsolódnak ezek a viselkedésformák. Ilyen irányvonalak kirajzolásában a tudománynak mindig is kimagasló, vezető, szerep jutott.